

Elling

Norska Elling är en varmt humoristisk film där två män i samhällets utkant porträtteras. Efter några år på behandlingshem får Elling och Kjell Bjarne en egen lägenhet som plattform för att hitta tillbaka till ett mer normalt liv. Men vad är normalt? Vad gör en människa konstig?

Rekommenderad från åk 7

En filmhandledning av
Anna Hedelius

Filmens handling

Elling är en medelålders man som hela livet har levt i intensiv tvåsamhet med sin mamma. När hon dör blir han omhändertagen och placerad på behandlingshemmet Brøynes. Där får han så småningom dela rum med Kjell Bjarne, en lätt förstånds-handikappad man, som under sina fyrtio år hittills i livet aldrig har haft sex.

Trots stora olikheter inleder de båda männen en stark vänskap och efter två år på Brøynes anses de mogna för att tillsammans flytta till en egen lägenhet på Majorstua i Oslo. Som kontaktperson har de Frank Åsli från Oslo kommun. Han är en ständigt rökande man som förordar ”klara avtal, fasta ramar och tydliga framsteg”. Han kräver av de båda männen att de ska klara av att sköta ett eget hushåll och leva ett normalt liv i staden.

Elling har hela sitt liv lidit av oro och ångest och för honom är en promenad över ett torg att jämställa med en expedition till Sydpolen. När han för första gången ska gå ut och handla drabbas han av panik och kisser på sig. Varken han eller Kjell Bjarne svarar i telefonen hemma i lägenheten. Frank Åsli kommer därför hem till dem för telefonträning, vilket Elling motsträvt deltar i.

Den nyvunna telefonkunskapen använder de till att ringa sexlinjer, vilket resulterar i höga teleräkningar och en arg Frank. Han vill att de båda mer ska gå ut. En kväll går de med Frank på bio men Elling ogillar komedin de ser eftersom den ”hyllar normupplösningen”.

Så småningom företar de, på Kjell

Elling och Kjell Bjarne är utskrivna till ett liv i verkligheten.

Bjarnes initiativ, en utflykt. De går till caféet runt hörnet för att äta fläsk med brunsås. Besöket på restaurangen blir en slags vändpunkt i deras liv. När Elling lyckas övervinna sig själv och använda restaurangens pissoar blir han så starkt i sitt självförtroende att han ringer Frank Åsli och berättar om deras äventyr. Efter restaurangbesöket tar han med Kjell Bjarne till Vigelandsparken för att titta på de spektakulära skulpturerna.

Julafton firar de båda på tu man hand i vardagsrummet. Kjell Bjarne har tillverkat en tändsticksmodell av deras hus till Elling. Elling förärrar Kjell Bjarne en klocka med bild av en kurvig blondin. Båda tycker att det är den bästa present de någonsin har fått. Plötsligt hör de ljud i trappan. Kjell Bjarne springer ut och upptäcker en berusad kvinna som har ramlat omkull. Hon är gravid och heter Reidun Nordsletten. Kjell Bjarne hjälper henne upp till sig, medan Elling intar en försiktigare attityd och går in till sig. Det är då orden kommer till honom och han upptäcker att han har blivit poet: ”Vi fann henne i trappan. Håret – en svart korpvinge som vinden slog mot det otvättade golvet. Vi la henne på sängen och såg att

änglarna hade befruktat henne.”

När Kjell Bjarne sent omsider kommer hem brusar Elling upp och börjar anklaga honom för att ha mist all kontroll och varit hos Reidun alldeles för länge. När så Kjell Bjarne blir bjuden på middag av Reidun bestämmer sig Elling för att han också måste göra något självständigt. Han ser en annons om en poesiafton i tidningen och går dit.

Men de unga poeterna som deklamerar på mötet är inte i Ellings smak. Till slut spyrr han på toaletten. En äldre man – Alfons Jørgensen – tycker också att poesin är dålig. De två slår följe hem och för första gången i sitt liv kommer orden obehindrat från Elling. Han är väldigt uppspelt efter mötet, eftersom han ”har skaffat sig en vän alldeles utan hjälp från Oslo kommun”.

När Alfons ringer och ber honom hjälpa till att handla ställer han tjänstvilligt upp. Kjell Bjarne följer också med hem till den gamle mannen, vilket visar sig vara bra, eftersom denne har fallit omkull utan att kunna ta sig upp. Det visar sig att Alfons har en gammal bil, som Kjell Bjarne erbjuder sig att försöka få liv i.

Dags för en utflykt långt in i verkligheten.

Elling etablerar sig själv som undergroundpoeten E och fäster sin dikt på innerpåsen till flera förpackningar med surkål, som han sedan smugglar tillbaka upp på butikshyllorna.

Kjell Bjarne hittar inte orden för att förklara Reidun sin kärlek men lyckas till slut invitera henne på middag. På väg hem från sitt surkålsuppdrag träffar Elling de båda på gatan. De har varit hemma hos Alfons och tittat på bilen samt städat den gamles lägenhet. Elling blir arg och svartsjuk.

Men han får finna sig i att Alfons kan ha mer än en vän. De besöker alla tre den gamle mannen och Kjell Bjarne får igång bilen, vilket möjliggör för sällskapet att åka på stugtur till havet. I stugan blir det återigen stora känslostormar för Elling då Reidun tar för självklart att hon och Kjell Bjarne ska dela rum.

Elling förklarar att han tycker att det hela är sjukt och blir förtvivlad över att Kjell Bjarne nu ska välja mellan honom och Reidun. Före läggdags kommer Kjell Bjarne för att låna Ellings kalsonger, eftersom han inte har bytt sina egna på många dagar.

Elling tillbringar natten på stranden och hör Kjell Bjarnes brunstrop då han begår sin sexdebut. På morgonen har Reidun värkar och sällskapet åker i ilfart till sjukhuset, men får beskedet att det kan dröja flera timmar tills barnet kommer. I väntan på detta föreslår Elling att han och Kjell Bjarne ska gå och ta ett glas vin, vilket är helt emot Ellings prin-

ciper. De blir lite berusade och förklarar varandra sin vänskap. Kjell Bjarne går och ringer sjukhuset och får reda på att Reidun fött en flicka på nära 5 kg. Alla på restaurangen applåderar och servitören bjuder på champagne.

Dagen därpå kommer Frank Åsli på besök. Han bara skrattar åt deras nedspydd lägenhet och förklarar att han tycker de har aklimatiserat sig bra i samhället. Elling besöker Alfons och frågar, till synes helt apropå, om denne har läst om surkålspoeten i tidningen. Det har Alfons och han tillstår att dikten också var riktigt bra. Elling blir frestad att avslöja sin identitet, men avstår. Alfons tycks ändå förstå vem undergroundpoeten E är. Elling vandrar därför från förtjust över att han har debuterat som poet.

Utanförskapet

Elling och Kjell Bjarne avviker från det vi i dagligt tal kallar "vanligt folk" på så vis att de är socialt handikappade. Efter ett liv i isolat med modern för Ellings del och på institution för Kjell Bjarnes del, har de helt enkelt inte nyckeln till de umgängesformer som folk brukar träffas under. På vårdhemmet Brøynes vill de att Elling ska "öppna sig", vilket är oerhört svårt för honom. Han har så länge han kan minnas varit drabbad av yrsel och ångest och vågar knappt korsa ett torg. Kjell Bjarne hittar inte orden då han ska prata med nya människor, i synnerhet då kvinnor.

Men både Elling och Kjell Bjarne har andra förtjänster och egenskaper. Elling är ganska beläst och lyssnar bara på NRK P1. Han är inte heller helt oäven på att skriva poesi. Kjell Bjarne är den mer praktiske av de båda. Han är händig med både hammare och som bilmekaniker.

Filmen är en komedi och vi skrattar gärna åt Ellings och Kjell Bjarnes tillkortakommanden. Men det är inget narrande skratt. Det är mycket värme i det sätt filmen beskriver sina huvudpersoner. Filmen har under sin drygt hundraåriga historia gång på gång återkommit till komikerparet, som består av två motpoler. Åt dessa är det förstås meningen att man ska skratta, men inte på ett hånan- de utan igenkännande sätt. Helan och Halvan samt Abbot och Costello är ett par exempel.

På liknande vis berättar figurerna Elling och Kjell Bjarne med både humor och allvar hur det kan vara att leva i ett samhälle i vilket man känner ett starkt utanförskap.

För den som känner en sådan alienation i samhället kan det vara motigt att gå upp på morgonen. Elling beskriver det kärnfullt vid ett tillfälle då Kjell Bjarne försöker få med honom på restaurang med orden "vi lever ju bara en gång". "Ja, låt oss hoppas det. Tanken på reinkarnation har ofta plågat mig", svarar Elling.

★ Vi kan nog alla ibland komma på oss

med att se med misstänksamhet på människor som inte följer samhällets sociala normer. Men vilka är egentligen dessa normer? Varför betraktas Elling och Kjell Bjarne som udda? På vilket sätt bryter de mot normerna? Låt eleverna själva komma på exempel på beteenden som bryter mot normen och diskutera utifrån dessa begrepp som exempelvis ”normal” och ”konstig”.

★ Diskutera hur filmen kan hjälpa oss till bättre förståelse för personer med handikapp som Elling och Kjell Bjarne.

Vänskapen och svartsjukan

Elling och Kjell Bjarne är varandras motsatser till både kroppshydda och psyke. Där Kjell Bjarne har enkla behov som att stilla sin hunger och åtrå är Elling på jakt efter en inre mening med sitt liv. Han har mycket bestämd uppfattning om vad som är rätt och fel och är mån om sin integritet.

När nu slumpen har fört de båda samman, visar det sig att de kompletterar varandra på ett lyckat sätt. När de, var för sig, är på väg att gå för långt i sina egenheter, finns den andre på plats för att hejda alltför starka känslouttryck. De blir undan för undan alltmer beroende av den andres stöd, såväl mentalt som rent praktiskt. Elling klarar inte av att gå ut och handla själv. Där får Kjell Bjarne ta vid. Kjell Bjarne i sin tur finner inte orden då han ska tala med Reidun. Där kan Elling bistå honom med hjälp.

När två människor lever i ett så nära nog desperat beroendeförhållande till varandra som Elling och Kjell Bjarne gör, blir det också naturligt att de känner svartsjuka då den trygga punkten i livet

tycks finna närhet på annat håll. Det är detta som händer då Kjell Bjarne träffar Reidun. Elling får ett raseriutbrott av rädsla för att förlora sin vän. Då han så småningom sansar sig och faktiskt gör något bra av situationen – dvs går till ett diktmöte för att tillfredsställa sina egna intressen – väntar nästa slag. Han får visserligen en vän i Alfons Jørgensen. Problemet är att även Kjell Bjarne och Reidun gör anspråk på samma vän. Att det skulle kunna fungera för dem alla fyra att vara vänner ter sig på ett tidigt stadium inte möjligt för Elling.

★ Finns det någon rim och reson i svartsjukan? Går det att förstå Ellings raseriutbrott då Kjell Bjarne har stannat så länge hos den överförfriskade Reidun Nordsletten? Vågar Elling stå för sin svartsjuka? Inför Kjell Bjarne påstår han ju att han har andra skäl till sin ilska.

Övervakaren

Elling har värderingar i livet som ter sig ganska gammalmodiga. Frank Åsli – kommunens representant – har friskare idéer. Detta har Elling stora svårigheter att anpassa sig efter. Varför i hela världen ska han gå ut och lämna sin lägenhet när han nu har fått den, undrar han till exempel.

Situationen som Elling och Kjell Bjarne har hamnat i – dvs att få en egen lägenhet på bekostnad av kommunen – är förstås unik för ett västerländskt välfärdsamhälle. I de flesta andra länder i världen skulle denna typ av människor inte få någon som helst hjälp från samhället.

★ Frank Åslis metoder gentemot Elling och Kjell Bjarne kan tyckas vara onödigt

hårda och okänsliga ibland. Diskutera i vilken mån samhället har rätt att ställa krav på de människor man hjälper. Skulle det vara bättre om Frank förhöll sig mer förstående inför Elling och Kjell Bjarnes nycker?

Baserad på bok

Filmen *Elling* är baserad på Ingvar Ambjørnsens succéroman *Brødre i blodet*, som är den tredje i en serie böcker. Historien har också satts upp som pjäs på Oslo Nye Teater med samma huvudrollsinnehavare som i filmen. För närvarande planeras en uppföljande film om de två udda herrarnas liv och leverne.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Norge 2001

Manus: Ingvar Ambjørnsen, Axel Hellstenius

Regi: Petter Næss

Foto: Svein Krøvel

Klippning: Inge-Lise Langfeldt

Musik: Lars Lillo-Stenberg

I ROLLERNA

Elling – Per Christian Ellefsen

Kjell Bjarne – Sven Nordin

Reidun Nordsletten – Marit Pia Jacobsen

Frank Åsli – Jørgen Langhelle

Alfons Jørgensen – Per Christensen

TEKNISKA UPPGIFTER

Speltid: 88 min

Format: Vidfilm

Ljud: Dolby SR

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 14 december 2001

DISTRIBUTION

UIP, Box 9502, 102 74 Stockholm Tel 08-556 065 70, fax 08-556 065 89 www.uip.se

